

VI. MAKSE- JA ARVELDUSSÜSTEEM

Eesti Panga eesmärkidena sätestatud rahastabiilsus ning efektiivne ja stabiilne finantssektor eeldavad kindlatel alustel toimivat makse- ja arveldussüsteemi. Igal keskpangal, sealhulgas ka Eesti Pangal on eduka rahapoliitika elluviimiseks vaja tõhusat arveldussüsteemi maksete arveldamiseks baasrahas. Seepärast on Eesti Pank viimaseil aastail pööranud tähelepanu arveldussüsteemi arendamisele. Nüüdisaegne ja efektiivne arveldussüsteem on finantssektori infrastruktuurina samas ka makse- ja arveldussüsteemi kui terviku tõhusa ja turvalise toimimise eelduseks, tagades nii finantssektori stabiilsuse ning jätkusuutliku arengu kui ka efektiivse raharingluse riigis. Usaldust rahasüsteemi vastu suurendab ka ühiskonna korralikult toimiv varustamine sularahaga.

UUS PANKADEVAHELINE ARVELDUSSÜSTEEM

Uus pankadevaheline arveldussüsteem käivitati 21. jaanuaril 2002, ent 2001. aastat võib lugeda eelnenud aastate ideede realiseerimise ning aastatepikkuse suurprojekti lõpuleviimise aastaks. Aastail 1998–2001 tehtud tööde tulemuseks on rahvusvahelistele nõuetele vastav arveldussüsteem, mis rahuldab Eesti finantssüsteemi ja kogu ühiskonna vajadusi vähimate võimalike kuludega.

Erinevalt vanast pankadevahelisest arveldussüsteemist, milles arveldati nii suur- kui ka jaemakseid, koosneb uus arveldussüsteem kahest alamsüsteemist – reaalaajalisest bruto- ja tähtajalisest netoarveldussüsteemist. Reaalaajaline brutoarveldussüsteem, kus makseid arveldatakse reaalaajas, on mõeldud eelkõige suurmaksete (üle 15 mln krooni) ja kiireloomuliste maksete jaoks. Tähtajalises netoarveldussüsteemis, mis on mõeldud jaemaksete arveldamiseks, toimub netoarveldus samuti pidevalt, kuid laekunud maksejuhiseid raha saaja pangale edastatakse kolm korda päevas (kell 11.00, 14.00 ja 16.00). Maksete arveldamisest netoarveldussüsteemis tekkinud pankadevahelised rahalised nõuded ja kohustused arveldatakse kord päevas, kell 16.15, reaalaajalises brutoarveldussüsteemis.

Oma ülesehituselt vastab uus pankadevaheliste maksete arveldussüsteem täielikult rahvusvahelistele nõuetele ja heale tavale. Samuti puudub uues süsteemis krediidirisk. Viimase maandamine on reaalaajalises brutoarveldussüsteemis tagatud sellega, et saaja pank teavitatakse ainult neist maksetest, mis on arveldatud keskpangas olevatel maksja panga ja saaja panga arvelduskontodel. Tähtajalises netoarveldussüsteemis maandatakse krediidirisk aga sel moel, et panga algatatud maksetest tekkivad rahalised kohustused ei saa kunagi ületada tema poolt süsteemi tagatiskontole sissemakstud tagatist.

Uue arveldussüsteemi juurutamine võimaldab kommertsbankadel laiendada klientidele pakutavate teenuste ringi ning paindlikumalt juhtida oma likviidsust. Panga klientidele tähendab uue süsteemi käikuminek ennekõike teisest kommertsbankast algatatud makse kiiremat laekumist oma arvelduskontole. Süsteemi arendamine jätkub ka kogu 2002. a jooksul.

MAKSE- JA ARVELDUSSÜSTEEMIDE ALASTE ÕIGUSAKTIDE TÄIENDAMINE

2001. aastal ajakohastas Eesti Pank makse- ja arveldussüsteemide alaseid õigusakte. Uuendamist leidsid need õigusaktid, mis käsitlesid krediidasutuste vahendusel teostatavate sularahata arvelduste korda. Sularahata arveldusi käsitlevad erinevail aastail jõustunud Eesti Panga presidendi määrused

ja käskkirjad vaadati üle ning nendes sisalduv tarvilik normistik koondati ühte ajakohasesse Eesti Panga presidendi määrusesse. Läbi viidud normatiivaktide korrastamine tagab tänu ajakohastatusele mitmete Euroopa Liidu direktiividega sätestatud põhimõtete rakendamise ka Eestis. Sularahata arveldusi käsitlevate normatiivide koondamine ühte õigusakti hõlbustab ühtlasi panga klientide ja pankade orienteerumist kehtivais õigusnormides.

MAKSEVAHENDID

Nagu varasemal aastal, nii ka 2001. aastal vähenes **sularahas** algatatud maksete kasutamine võrreldes muude maksevahenditega. Nende osatähtsus moodustas kõigest 1,4% krediitdiastutuse vahendusel arveldatud maksete arvust ning 0,2% maksete käibest. Võrreldes 2000. aastaga vähenes sularahas algatatud maksete osatähtsus nende arvu järgi ligi kaks korda.

Sularahata maksevahenditest kasutati 2001. aastal kõige rohkem **maksekorraldust**, mis moodustas sularahata maksete arvust 58% ja käibest 97% (vt tabel 6.1). Paberil maksekorralduste asemel kasutatakse järjest rohkem mugavamat ja odavamamat **internetipangandust**. Võrreldes 2000. aastaga kasvas internetipanga maksekorralduste käive peaaegu kahekordseks, ulatudes 94 458 mln kroonini. Internetipanga maksekorralduste osatähtsus sularahata maksevahendites moodustas 2001. aastal 19,5% maksete koguarvust. Muudest elektroonilistest maksevahenditest oli **tele-** ja **telefonipanga** maksekorralduste käive vastavalt 459 563 mln kr ja 2 609 mln kr ning nende osatähtsus sularahata maksete koguarvust vastavalt 30 ja 1%.

Tabel 6.1. **Maksed maksevahendite lõikes 2001. aastal**

	Käive (mln kr)	Maksete arv (tuh tk)	Keskmine suurus (tuh kr)
Sularahamaksed	4 698,6	984,0	4,8
Sularahata maksed	1 984 325,9	67 159,6	29,5
Tšekid	247,2	23,8	10,4
sh reisitšekid	23,1	6,1	3,8
muud tšekid	224,1	17,7	12,6
Kaardimaksed	8 818,7	23 382,6	0,4
Otsekorraldused	50 463,5	4 967,9	10,2
Maksekorraldused	1 924 796,5	38 785,2	49,6
sh püsikorraldused	9 474,9	1 123,2	8,4
paberil maksekorraldused	173 068,6	3 481,2	49,7
telepanga maksekorraldused	459 562,9	20 204,9	22,7
telefonipanga maksekorraldused	2 609,2	742,7	3,5
internetipanga maksekorraldused	94 457,5	13 122,8	7,2
SWIFT	1 185 623,3	110,4	10 736,3
Määramata	0,0	0,0	5,8
Kokku	1 989 024,5	68 143,5	29,2

Deebet-tüüpi maksevahenditest kasutati 2001. aastal endiselt kõige rohkem **maksekaarte**, mille abil sooritatud maksed moodustasid 35% sularahata maksete koguarvust ning mille käive ulatus 8 819 mln kroonini. Võrreldes 2000. aastaga suurenes kaardimaksete arv üle 53% ning käive ligi 37%. Maksetavade muutust iseloomustab pangateenuste kasutajate poolt väga kiiresti omaks võetud teine deebet-tüüpi maksevahend – **otsekorraldus**, mida kasutati 2001. aastal enam kui 4,9 miljoni makse teostamiseks. Võrreldes 2000. aastaga suurenes otsekorralduste arv kahe kolmandiku võrra ning nende osatähtsus maksete koguarvust tõusis aastaga 5,7%lt 7,4%ni.

2001. a lõpuks olid krediitdiastutused kokku väljastanud üle 987 000 **pangakaardi** (vt tabel 6.2), millest 16% olid passiivsed, st sellised, millega ei tehtud ühtegi maksetehingut. **Deebetkaardid** moodustasid

Tabel 6.2. Eestis välja antud pangakaartide arv (tuh tk)

	1997	1998	1999	2000	2001
Kohalikud deebetkaardid	406,1	292,3	59,5	13,4	8,8
sh sularahakaardid	56,5	51	15,1	4,5	4,9
maksekaardid	349,6	241,5	44,3	9,0	3,9
Rahvusvahelised deebetkaardid	186,3	386,1	690,0	810,6	868,2
Deebetkaardid kokku	592,4	678,5	749,5	815,1	877,0
Kohalikud krediitkaardid	0,1	–	–	–	–
Rahvusvahelised krediitkaardid	14,9	19,2	20,5	43,3	110,1
Krediitkaardid kokku	15	19,2	20,5	43,3	110,1
Pangakaardid kokku	607,4	697,6	770,0	858,4	987,2

2001. a lõpus 89% väljastatud pangakaartidest. **Krediitkaarte** oli 2001. a lõpuks väljastatud üle 110 000. Tänu uut tüüpi krediitkaartide – aastamaksuta ja vaba tagasimaksega kaartide – juurutamisele ning aktiivsele müügitööle suurenes krediitkaartide arv võrreldes 2000. a lõpuga enam kui 2,5kordseks. Ainult kohaliku kasutusvõimalusega pangakaardid moodustasid vaid 0,9% kõikidest pangakaartidest. Käsikäes kaartide arvu kasvuga on suurenenud nende kasutusvõimalused. **Pangaautomaatide** arv Eestis suurenes aastaga 50 võrra ning ulatus 2001. a lõpuks 680ni (vt. tabel 6.3). 88% pangaautomaatidest võimaldab kasutada enamlevinud rahvusvaheliste kaubamärkide all mis tahes riigis väljastatud rahvusvahelisi pangakaarte. **Pangakaardiga tasuda võimaldavate müügikohtade arv** kasvas aasta jooksul peaaegu 29% ning küündis 2001. a lõpuks 5 260ni.

Tabel 6.3. Pangaautomaadid ja pangakaarte aktsepteerivad müügikohad

	1997	1998	1999	2000	2001
Pangaautomaadid kokku	427	490	591	630	680
sh ristikasutuses olevad pangaautomaadid	331	433	530	564	600
sularaha sissemakse funktsiooniga pangaautomaadid	12	8	9	10	10
Sularahaautomaadid	279	307	203	203	210
Sularaha- ja makseautomaadid	110	126	327	361	390
Makseautomaadid	38	57	61	66	80
Müügikohad, kus saab tasuda pangakaardiga	2 153	2 586	3 267	4 084	5 260

Tabel 6.4. Eesti Panga kaudu arveldatud maksed

		Kokku	Muut võrreldes eelnenud aastaga (%)	Keskmiselt pangapäevas	Osatähtsus makse suuruse järgi (%)		
					0 - 50 000 kr	51 000 - 1 000 000 kr	üle 1 000 000 kr
1997	Maksekorralduste arv (tuh tk)	10 891,1	24,5	43,0	95,9	3,9	0,2
	Tehingute maht (mln kr)	323 830,6	52,6	1 280,0	14,0	21,1	65,0
	Makse keskmine suurus (tuh kr)	29,7	–	–	–	–	–
1998	Maksekorralduste arv (tuh tk)	11 096,9	1,9	43,9	96,3	3,5	0,2
	Tehingute maht (mln kr)	331 157,5	2,3	1 308,9	13,5	18,5	68,0
	Makse keskmine suurus (tuh kr)	29,8	–	–	–	–	–
1999	Maksekorralduste arv (tuh tk)	10 335,0	-6,9	41,2	97,3	2,6	0,1
	Tehingute maht (mln kr)	234 967,3	-29,1	938,9	15,3	18,4	66,4
	Makse keskmine suurus (tuh kr)	23,0	–	–	–	–	–
2000	Maksekorralduste arv (tuh tk)	10 918,8	5,7	43,2	97,4	2,4	0,2
	Tehingute maht (mln kr)	279 210,8	18,8	1 103,6	12,7	14,1	73,2
	Makse keskmine suurus (tuh kr)	25,6	–	–	–	–	–
2001	Maksekorralduste arv (tuh tk)	13 840,7	26,8	53,7	97,6	2,3	0,1
	Tehingute maht (mln kr)	347 785,2	24,6	1 359,0	12,8	14,0	73,2
	Makse keskmine suurus (tuh kr)	25,1	–	–	–	–	–

Koos majanduse elavnemise ja erinevate maksevahendite aktiivsema kasutamisega suurenes **Eesti Panga arveldussüsteemis arveldatud maksete arv ja maht** 2001. aastal vastavalt 26,8 ja 24,6% (vt tabel 6.4). Maksed vahemikus kuni 50 000 krooni moodustasid 97,6% maksete koguarvust ning 12,8% nende käibest. Üle miljonikroonised maksed moodustasid maksete koguarvust ainult 0,1%, kuid nende osatähtsus maksete käibes oli 73,2%.

2001. a lõpus tõid kommertspangad turule äriklientidele mõeldud **internetipõhise telepanga**, mis võimaldab ettevõtetel ühildada oma raamatupidamissüsteem internetipangaga. Uue instrumendi eelis seisneb selles, et ta toimib ilma spetsiaalse kliendipoolse tarkvarata.

SULARAHANÕUDLUSE RAHULDAMINE

Ühiskonna sularahanõudluse rahuldamine on üks Eesti Panga peaesmärke. Selle täitmiseks keskpank:

- väljastab nõudluse suurenemisel krediitiasutustele sularaha;
- võtab krediitiasutustelt nõudluse vähenemisel sularaha vastu;
- asendab ringluses kulunud pangatähed ja mündid uutega ning hävitab vanad.

Tulenevalt Eestis rakendatavast valuutakomitee süsteemist peab kogu ringlusse lastav sularaha olema kaetud Eesti Panga välisreserviga.

Sularahaga seotud tegevuse tõhustamiseks ja juhtimise parendamiseks liideti 2001. aastal Eesti Panga senised sularahaosakond ja turvaosakond üheks osakonnaks. Siinjuures lähtuti sellest, et seniste eraldi osakondade tegevus oli suurel määral põimunud¹.

RINGLUSSE LASTUD PANGATÄHED JA MÜNDID NING NENDE STRUKTUUR

2001. a 31. detsembri seisuga oli sularaha ringluses kokku 8 066,5 mln kr, millest 1113,3 mln kr ehk 13,8 % oli Eestis tegutsevate krediitiasutuste kassades ja 6953,2 mln kr ehk 86,2 % krediitiasutuste välises majanduskäibes. Aasta jooksul suurenes ringluses oleva sularaha hulk 789,1 mln krooni võrra ehk 9,8%. Laiast rahamassist (M2) moodustas ringluses olev sularaha 2001. aasta lõpus 19,8%, aasta varem 22,1%.

Lisaks ringluses oleva sularaha summa pidevale ühtlasele kasvule olid 2001. aastal, nagu ka varasemal aastail, selgelt täheldatavad sesoonsed muutused raharingluses juunis ja detsembris. Nendel kuudel suurenes ringluses oleva sularaha summa kuu lõpuks ajutiselt ligikaudu 5% ulatuses. Selline tõus on seletatav juunis ja detsembris töötajatele vastavalt puhkusetasude ja aastalõpupreemiate väljamaksmisega.

2001. aastal jätkus seniste tendentside domineerimine ka ringluses oleva sularaha struktuuri osas (vt tabel 6.5). Oluliselt suurenes ringluses 500krooniste pangatähtede kogus, millega kaeti praktiliselt kogu ringluses oleva sularaha summa suurenemine. Kuid suurenes ka 2krooniste pangatähtede hulk, mis osaliselt asendavad ringlusest kõrvaldatavaid ühekrooniseid pangatähti. Muude pangatähtede ringluses olev kogus jäi suhteliselt stabiilseks.

Hoolimata sellest, et suurenesid kõigi Eesti Panga poolt ringlusse lastud käibemüntide (v.a 5kroonised) kogus, moodustasid mündid ringluse kogusummas alla 1%.

¹ Vt ka Organisatsiooni struktuuri ümberkorraldamine ja juhtimistegevuse täiustamine, lk 88.

Tabel 6.5. Ringluses olevad pangatähed ja mündid aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01
1 kroon	11,1	7,5	5,8	5,1	11,1	7,5	5,8	5,1
2 krooni	13,9	16,6	18,9	20,7	7,0	8,3	9,4	10,3
5 krooni	30,5	30,9	33,0	34,1	6,1	6,2	6,6	6,8
10 krooni	61,9	61,3	62,5	63,6	6,2	6,1	6,3	6,4
25 krooni	126,9	144,3	154,9	162,0	5,1	5,8	6,2	6,5
50 krooni	72,4	61,7	57,0	51,1	1,4	1,2	1,1	1,0
100 krooni	1 058,9	1 082,9	1 055,8	1 065,9	10,6	10,8	10,6	10,7
500 krooni	3 970,5	5 185,9	5 818,2	6 583,6	7,9	10,4	11,6	13,2
Pangatähed kokku	5 346,1	6 591,1	7 206,2	7 986,0	55,4	56,3	57,6	59,9
5 senti	2,2	2,2	2,2	2,2	43,6	43,6	43,5	43,1
10 senti	6,8	7,7	8,3	9,0	67,8	77,0	83,5	89,6
20 senti	9,6	11,0	12,0	13,1	48,1	54,9	60,0	65,7
50 senti	8,4	9,3	10,4	11,5	16,7	18,7	20,7	23,0
1 kroon	4,1	14,1	25,0	31,8	4,1	14,1	25,0	31,8
5 krooni	8,8	8,6	8,2	7,9	1,8	1,7	1,6	1,6
Käibemündid kokku	39,8	52,9	66,1	75,5	182,1	210,1	234,4	254,7
Meenemündid	4,7	4,8	5,0	5,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Kõik kokku	5 390,7	6 648,8	7 277,4	8 066,5	x	x	x	x

Eesti sularaharingluse eripäraks võib pidada 500kroonise pangatähe suurt (moodustab ringluses olevast summast üle 4/5) ning müntide väikest osakaalu. Sealjuures on väikseimaks Eesti Panga poolt ringluseselastavaks pangatäheks 2kroonine (väikseima euro pangatähe nimiväärtus on näiteks 5 eurot ehk ca 78 krooni).

Seoses 500krooniste pangatähtede osatähtsuse kasvuga suurenes ringluses oleva pangatähe keskmine väärtus 2001. aastal 8,4 krooni võrra ja oli 31. detsembril 133,4 krooni. Ringluses oleva keskmise käibemündi väärtus oli samal ajal 29,6 senti.

Arvestades Euroopa Liiduga peetavaid ühinemisläbirääkimisi, ei plaani Eesti Pank ringluseselastavate pangatähtede ja müntide struktuuri muuta.

SULARAHA LIIKUMINE

2001. aastal väljastati Eesti Pangast krediidasutustele sularaha 14 627,1 mln kr ning Eesti Panka tagastati 13 836,2 mln kr (vt tabel 6.6). Koguseliselt väljastati Eesti Pangast 104,4 miljonit pangatähte ja 21,9 mln münti ning tagastati 101,8 mln pangatähte ja 1,5 mln münti. See tähendab, et iga ringluses olev pangatäht käis 2001. a jooksul Eesti Pangast läbi keskmiselt ligi kaks korda.

Tabel 6.6. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidasutuste vahel

	Summa (mln kr)		Arv (mln tk)			
	Eesti Pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			pangatähed	mündid	pangatähed	mündid
1998	6 285,4	6 314,0	60,0	19,8	62,2	3,9
1999	8 245,8	6 986,5	61,6	28,3	60,7	1,2
2000	11 655,1	11 025,1	83,3	24,7	82,1	0,2
2001	14 627,1	13 836,2	104,4	21,9	101,8	1,5

Viimase kahe aasta jooksul on pangatähtede käive Eesti Panga ja krediidasutuste vahel oluliselt (ca 70%) suurenenud. Kõik Eesti Panka laekunud pangatähed ja mündid sorteeritakse sularaha- ja

turvaosakonna sorteerimiskassas. Käibekõlblik sularaha lastakse uuesti ringlusse, käibekõlbmatu hävitatakse. Kõik pangatähed (v.a ühekroonised) töödeldi 2001. aastal täisautomaatse sorteerimis- masinaga.

2001. aastal kõrvaldati ringlusest 22,4 miljonit käibekõlbmatut pangatähte (vt tabel 6.7).

Tabel 6.7. Ringlusest kõrvaldatud käibekõlbmatud pangatähed aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
1 kroon	5,1	4,9	1,5	1,0	5,1	4,9	1,5	1,0
2 krooni	8,4	7,7	9,2	9,0	4,2	3,9	4,6	4,5
5 krooni	32,9	22,3	27,5	22,0	6,6	4,5	5,5	4,4
10 krooni	63,8	43,4	29,7	17,2	6,4	4,3	3,0	1,7
25 krooni	116,1	117,1	77,1	21,1	4,6	4,7	3,1	0,8
50 krooni	57,1	56,4	34,6	51,1	1,1	1,1	0,7	1,0
100 krooni	730,7	845,5	567,8	627,9	7,3	8,5	5,7	6,3
500 krooni	1 184,9	1 100,1	739,2	1 314,5	2,4	2,2	1,5	2,6
Kokku	2 199,0	2 197,40	1 486,7	2 063,8	37,7	34,0	25,5	22,4

UUTE RAHATÄHTEDE KASUTUSELEVÖTT JA SULARAHAEKSPERTIIS

Sularaha valmistamist planeerides on oluline leida optimaalne vahekord raha nimiväärtuse, valmistamishinna ja selle ühe olulise komponendi – turvaelementide maksumuse vahel. Maksimaalselt turvaline pangatäht või münt võib maksma minna kordi rohkem kui analoogiline vähem võltsimiskindel raha, väheste turvaelementidega pangatäht aga on hõlpsasti järeletehtav.

2001. aastal valmistati ette 25kroonise pangatähe uus tehniline spetsifikatsioon ning viidi läbi rahvusvaheline vähempakkumine nende tootmiseks. Uuel 25kroonisel võetakse kasutusele rida uusi turvaelemente, mis muudavad selle võltsingukindlamaks. Ka on vaegnägijail uusi rahatähti lihtsam eristada. Tehnoloogiliselt ja turvalisuselt kuulub uus 25kroonine pangatäht samasse põlvkonda 1999. a 100kroonise ja 2000. a 500kroonise pangatähega.

2001. aastal viidi läbi ekspertiis 2 068 ringluses füüsiliselt kulunud või rikutud ning 227 võltsitud Eesti pangatähe kohta. Osaliselt säilinud pangatähtede pinnaosade täpseks mõõdistamiseks kasutati 2000. aastal välja töötatud meetodit. Kommertspankade tellimisel määrati ka Austria, Hispaania, Hollandi, Itaalia, Kanada, Norra, Prantsuse, Rootsi, Saksa, Soome, Suurbritannia, Tšehhi ja USA pangatähtede ehtsust. Krediidiasutuste töötajatele korraldati kursus euro sularaha turvaelementidest ja võltsraha tuvastamisest.

EÜRO VAHENDAMINE

2001. aasta I kvartalis alustas Eesti Pank ettevalmistusi euro sularaha käibeletuleku tehniliseks ja teavituslikuks toetamiseks Eestis².

Tavaolukorras hangivad kommertspankad välisvaluutat, sealhulgas euro sularaha otse, ilma keskpanga vahendusega. Arvestades Euroopa Keskpanga soovitusi, erinevate euro sularaha hankemeetodite tagatavat kiirust ja tarnetingimusi, sõlmis Eesti Pank 2001. aastal siiski lepingu euro sularaha hanki-

² Vt ka Osalemine euro sularaha tutvustamises lk 85–86.

miseks Euroopa Keskpankade Süsteemilt. Tegemist oli ühekordse erakorralise hankega, millega tagati varud ühissularaha vajaduse katteks 2002. aasta esimestel päevadel ning loodi reserv võimaliku erakorralise nõudluse rahuldamiseks paralleelkäibimisperioodil.

Keskpangas koostati analüüs Eestis ringlevate eurole üleminevate riikide rahvusvaluutade asendamiseks vajaliku eurode koguse kohta; tulemusi arutati ka Pangaliiduga. Selle analüüsi alusel ning arvestades kommertspankade individuaalseid tellimusi, määratleti 2002. aasta alguspäevadeks Eestisse hangitud euro sularaha kogus. Pankade varustamine eurodega kulges vähimategi tõrgeteta ning aasta esimesel tööpäeval olid need saadaval kõigis Eesti kommertspankades.

Eesti kommertspankade sularahaspetsialistide mahukas koolitus euro pangatähtede turvaelementide ning võltsitud eurode avastamise meetodite alal korraldati põhiosas Eesti Panga vahenditega ning keskpanga spetsialiste kasutades³.

³ Vt Koolitus, lk 90.